

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 445

Aktywa finansowe

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec, Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Myszowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-609-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Halina Buk: Modele biznesu jako podstawa klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / Business model as the basis for the classification and measurement of financial assets	9
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty wykazania akcji własnych w sprawozdaniu finansowym / Informational aspects of reporting of own shares in the financial statements of a company	18
Patrycja Chodnicka-Jaworska: Zapowiedzi zmian ratingów banków a zmiany cen akcji / Announcements of banks' credit ratings changes and stock prices changes	27
Maciej Frendzel: Dobrowolna wycena aktywów finansowych w wartości godziwej przez podmioty finansowe notowane na GPW w Warszawie / Voluntary measurement of financial assets at fair value by financial companies listed on the Warsaw Stock Exchange	37
Łukasz Furman: Finansowe instrumenty pochodne jako narzędzie optymalizacji podatkowej / Derivative financial instruments as a tool for tax optimization	48
Witold Furman: Podatkowe aspekty w zakresie terminologii oraz wyceny aktywów finansowych w kontekście regulacji bilansowych / Tax aspects in the field of the terminology and the valuation of financial assets in the context of balance sheet adjustment	60
Magdalena Głębocka: Polityka rachunkowości w obszarze aktywów finansowych jednostek sektora finansów publicznych / Accounting policy in the area of financial assets of public finance sector units	71
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Kwalifikacja do aktywów finansowych i jej wpływ na wycenę bilansową / Qualification of the financial assets and its impact on their measurement after recognition	85
Yury Karaleu: Miejsce zabezpieczeń w systemie zarządzania ryzykiem finansowym oraz w rachunkowości instrumentów finansowych / Definition of hedging in the system of financial risk management and for the accounting of financial instruments.....	98
Joanna Koczar: Aktywa finansowe „źle obecne” w rosyjskiej rachunkowości / “Incongruous” presence of financial assets in Russian accounting	111
Tomasz Kondraszuk: Zasada neutralności podatku od wartości dodanej (VAT) w rolnictwie / The principle of the neutrality of value added tax (VAT) in agriculture	123

Joanna Krasodomska, Bogusław Waclawik: Ocena zgodności z MSSF informacji dotyczących instrumentów finansowych ujawnianych przez emitentów papierów wartościowych w latach 2009-2015 / An assessment of the compliance with the IFRS of information on financial instruments disclosed by issuers of securities in 2009-2015.....	140
Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Użyteczność informacji sprawozdawczej o środkach pieniężnych w ocenie sytuacji finansowej na przykładzie spółki z branży turystycznej / The usefulness of information from financial statement about cash in the assessment of financial condition on the example of the company with tourism sector	160
Irina A. Lukyanova, Anastazja Piekarska: Rachunkowość aktywów finansowych w prawie bilansowym Republiki Białorusi i MSSF / Accounting of financial assets in the accounting law of the Republic of Belarus and IFRS	173
Edward Pielichaty: Nowe wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / New requirements regarding the classification and evaluation of financial assets	191
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Prezentacja i ujawnianie informacji o aktywach finansowych w sprawozdaniach finansowych wybranych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie / Presentation and disclosure concerning financial assets in the financial statements of selected capital groups listed on the Warsaw Stock Exchange.....	201
Anna Spoz, Mariusz Sokolek: Rachunkowość podatkowa instrumentów finansowych – pożyczka w działalności przedsiębiorstw / Tax accounting for financial instruments – a loan in enterprises' activities	214
Joanna Surlejewska: Rozliczenia płatnicze w grupie kapitałowej wykorzystującej cash pooling – wybrane problemy / Payment transactions in a capital group with the use of cash pooling – selected problems	222
Tatjana Verezubova: Aktywa finansowe białoruskich zakładów ubezpieczeniowych w aspekcie prawa bilansowego i podatkowego / Financial assets of Belarusian insurance organizations: accounting and taxation.....	235
Aneta Wszelaki: Zasady wyceny należności kredytowych w bankach w świetle regulacji MSR/MSSF / Valuation rules of receivables credit in banks on the basis of IAS/IFRS	247

Wstęp

Globalizacja i związana z nią swoboda przepływu kapitału, a także rosnąca rola sfery finansowej i kryteriów finansowych w funkcjonowaniu gospodarki wiążą się z systematycznym wzrostem liczby podmiotów dokonujących transakcji na rynkach kapitałowych. W efekcie obserwuje się coraz większy wpływ operacji finansowych na wynik finansowy jednostek, szczególnie tych spoza sektora finansowego, jak również wzrost udziału aktywów finansowych w ich majątku.

Cechą charakterystyczną aktywów finansowych jest szerokie zróżnicowanie celów ich posiadania. Mogą one być nabywane w celach inwestycyjnych, oszczędnościowych, spekulacyjnych, jako zabezpieczenie nadmiaru środków lub zabezpieczenie innych transakcji, mogą też służyć zwiększeniu wartości danej jednostki. Niejednorodność celów posiadania aktywów finansowych skutkuje zróżnicowaniem w zakresie ich klasyfikacji. Sposób klasyfikacji natomiast determinuje sposób ich wyceny oraz prezentacji w sprawozdaniu finansowym.

W niniejszej publikacji znalazły się opracowania dotyczące każdego z tych zagadnień. Klasyfikacja, wycena, prezentacja w sprawozdaniu finansowym oraz kwestie podatkowe związane z aktywami finansowymi mają wciąż charakter dyskusyjny i wywołują wiele wątpliwości natury zarówno teoretycznej, jak i praktycznej.

Uwaga autorów została skupiona między innymi na nowym podejściu do klasyfikowania i wyceniania aktywów finansowych, które zaprezentowano w Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej nr 9. Standard ten zasadniczo zmienia dotychczasowe kryteria klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, które były dotychczas krytykowane za brak przejrzystości i zbyt dużą szczegółowość uregulowania. Nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych mają się opierać na biznesowym modelu zarządzania przyjętym przez kierownictwo jednostki, który może polegać na utrzymywaniu aktywów finansowych w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych albo na dokonywaniu ich sprzedaży. Autorzy, którzy podjęli niniejszą tematykę, prowadzą w swoich artykułach dyskusję nad skutkami wprowadzenia nowych kryteriów klasyfikacji, szczególnie w zakresie zasad wyceny, proponując również własne rozwiązania.

Logiczną konsekwencją podjęcia przez kierownictwo jednostki decyzji dotyczących klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych jest ich prezentacja w sprawozdaniu finansowym. Autorzy, którzy przeprowadzili badania w zakresie ujawnień aktywów finansowych dokonywanych przez spółki notowane na warszawskiej giełdzie, jak również na giełdach europejskich zgodnie podkreślają, że zakres i sposób prezentacji informacji o aktywach finansowych jest bardzo zróżnicowany i często nie odpowiada wymogom zawartym w regulacjach prawnych i standardach rachun-

kowości. Utrudnia to istotnie porównywanie sprawozdań finansowych i negatywnie wpływa na ich użyteczność decyzyjną.

W kręgu zainteresowań kilku autorów znalazły się również rozważania nad podatkowym aspektem posiadania aktywów finansowych. Wskazują oni na brak precyzyjnych definicji dotyczących aktywów finansowych w prawie podatkowym, co wywołuje wątpliwości interpretacyjne oraz prowadzi do nadużyć zarówno ze strony podatnika, jak i organów podatkowych. Dlatego też kierownik jednostki, dokonując analizy konsekwencji podatkowych każdej zawieranej transakcji, jest zmuszony do korzystania z interpretacji prawa podatkowego oraz bazy orzeczeń i wyroków sądów administracyjnych, które nie są ze sobą spójne.

Zagadnienia klasyfikacji, wyceny i prezentacji aktywów finansowych w sprawozdaniach finansowych są również aktualne w krajach Europy Wschodniej – na Białorusi i w Rosji. Autorzy artykułów dotyczących tych krajów opisują głównie problemy związane z wdrożeniem i stosowaniem regulacji międzynarodowych, uznając jednocześnie, że wynikają one z niedostosowania lub braku regulacji krajowych w zakresie aktywów finansowych.

W niniejszej publikacji znalazły się ponadto opracowania dotyczące szczególnych zagadnień związanych z aktywami finansowymi, w tym np. wyceny aktywów finansowych posiadanych przez banki czy też polityki rachunkowości w zakresie aktywów finansowych prowadzonej przez jednostki sektora finansów publicznych.

Redaktorzy dziękują autorom za interesującą prezentację swoich poglądów naukowych i wyników badań, a recenzentom za istotne uwagi i opinie. Życzą też czytelnikom wzbogacającej wiedzę lektury.

Zbigniew Luty, Aleksandra Łakomiak, Alicja Mazur

Edward Pielichaty

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu
e-mail: edward.pielichaty@wsb.wroclaw.pl

NOWE WYMAGANIA W ZAKRESIE KLASYFIKACJI I WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH

NEW REQUIREMENTS REGARDING THE CLASSIFICATION AND EVALUATION OF FINANCIAL ASSETS

DOI: 10.15611/pn.2016.445.15

JEL Classification: M4, M48.

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i syntetyczne omówienie najważniejszych zmian w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji instrumentów finansowych w świetle nowego MSSF 9. Autor zamierza także zwrócić uwagę na skutki finansowe zastosowanych w nowym standardzie zmian.

Słowa kluczowe: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, aktywa finansowe, modele wyceny, wartość godziwa.

Summary: The aim of the following paper is to present and discuss in a concise form the most important changes in the scope of the understanding, evaluation and presentation of financial assets in the face of the new IFRS 9. The author's aim is to point out the financial consequences of the changes made to the new standard.

Keywords: International Financial Reporting Standards, financial assets, valuation models, fair value.

1. Wstęp

W związku z powszechną krytyką Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 39 ze strony sporządzających sprawozdania finansowe i ich użytkowników, którzy zarzucali zbyt dużą złożoność, szczegółowość oraz brak elastyczności i przejrzystości dotychczasowych jego wymogów, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) od 2008 r. podjęła prace, mające na celu opracowanie całym nowym standardu poświęconego instrumentom finansowym. Prace nad nowym Międzynarodowym Standardem Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 9

„Instrumenty finansowe” zostały podzielone na 3 główne etapy, dotyczące następujących zagadnień:

- klasyfikacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych – rozdziały wydano odpowiednio w listopadzie 2009 r. oraz październiku 2010 r.;
- rachunkowość zabezpieczeń – rozdział opublikowano w listopadzie 2013 r.;
- utrata wartości instrumentów finansowych – rozdział opublikowano w lipcu 2014 r. wraz z uchwaleniem ostatecznej wersji MSSF 9.

W zakresie powyższych zagadnień wprowadzono znaczne zmiany w stosunku do dotychczasowych rozwiązań obowiązujących w MSR 39, a także w krajowym rozporządzeniu dotyczącym instrumentów finansowych [Rozporządzenie MF z dnia 12.12. 2001 r.], które zasadniczo pokrywa się z tym standardem. Należy przy tym dodać, że zmiany dotyczą tylko MSR 39, gdyż nadal będzie obowiązywał MSR 32: „Instrumenty finansowe – prezentacja” oraz MSSF 7: „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”.

Uchwalony przez RMSR nowy MSSF 9 będzie obowiązywał w krajach Unii Europejskiej (UE) od 1 stycznia 2018 r., jeżeli tylko zostanie przyjęty przez Komisję Europejską.

Celem niniejszego artykułu jest syntetyczne omówienie najważniejszych różnic w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji aktywów finansowych między MSSF 9 a MSR 39. Autor zamierza także zwrócić uwagę na skutki finansowe zmian zastosowanych w nowym standardzie.

Przy opracowywaniu niniejszego artykułu wykorzystano metodę analizy logicznej. Dla osiągnięcia celu artykułu zastosowano także metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, a w szczególności analizie krytycznej poddano przedmiotowe standardy (MSSF 9 i MSR 39), dotyczące instrumentów finansowych.

2. Najważniejsze zmiany według MSSF 9

Nowy standard będzie miał największy wpływ na banki i towarzystwa ubezpieczeniowe, ale będzie on także istotny dla innych jednostek posiadających znaczący portfel aktywów czy zobowiązań finansowych. To, jak duży będzie ten wpływ, zależy będzie od rodzaju aktywów (zobowiązań) finansowych utrzymywanych przez jednostkę, a także od modelu biznesowego stosowanego przez jednostkę do zarządzania nimi.

Do najważniejszych zmian przyjętych w MSSF 9, w porównaniu z obecnie obowiązującymi rozwiązaniami w świetle MSR 39, należy zaliczyć:

- wprowadzenie nowych wymagań dotyczących klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych,
- ustalenie nowych kryteriów wyceny po koszcie zamortyzowanym (w skorygowanej cenie nabycia),
- wprowadzenie nowej kategorii wyceny – w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (WGpICD),

- ograniczenie oceny utraty wartości do aktywów finansowych wycenianych po koszcie zamortyzowanym,
- likwidację kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży,
- likwidację kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności,
- eliminację wbudowanych instrumentów pochodnych w aktywa finansowe,
- eliminację wyceny nienotowanych inwestycji kapitałowych po koszcie (w cenie nabycia), z uwzględnieniem utraty wartości.

MSSF 9 zastępuje zróżnicowane zasady klasyfikacji i metody wyceny wynikające z MSR 39 jednym modelem, przewidującym tylko dwie kategorie aktywów finansowych: wyceniane według zamortyzowanego kosztu oraz wyceniane według wartości godziwej. Główne postanowienie nowego standardu jest takie, że aktywa finansowe powinny być klasyfikowane na podstawie następujących kryteriów:

a) modelu biznesowego, który ma zastosowanie w odniesieniu do danego składnika aktywów finansowych oraz

b) charakterystyki umownych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych.

Omawiany standard preferuje generalnie wycenę aktywów finansowych w wartości godziwej. Instrumenty finansowe będą wyceniane według zamortyzowanego kosztu tylko wówczas, gdy spełnione zostaną dwa kryteria:

a) celem modelu biznesowego jest utrzymywanie instrumentów finansowych w celu uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz

b) przepływy pieniężne wynikające z umowy dotyczącej danego instrumentu dłużnego obejmują wyłącznie spłaty kapitału i odsetek.

Nowy standard znosi wymóg wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych z podstawowego instrumentu finansowego. Wymaga on, aby kontrakt hybrydowy był w całości klasyfikowany jako wyceniany według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej. Większość wbudowanych instrumentów pochodnych wprowadza zmienność przepływów pieniężnych. Nie jest to zgodne z założeniem, że umowne przepływy pieniężne związane z danym instrumentem obejmują wyłącznie płatności kapitału i odsetek, dlatego większość kontraktów hybrydowych, gdzie kontrakt podstawowy jest aktywem finansowym, będzie wyceniana w całości według wartości godziwej.

Dwa z trzech istniejących kryteriów opcji wyceny w wartości godziwej stają się zbędne wraz z wprowadzeniem MSSF 9, ponieważ model biznesowy oparty na wartości godziwej wymaga prowadzenia rachunkowości instrumentów finansowych według tej wartości, a kontrakty hybrydowe są klasyfikowane jako całość. Przypomnijmy, że naznaczania (przy początkowym ujęciu) instrumentów finansowych jako wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (WGpWF) można dokonywać w świetle MSR 39, jeżeli [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2007, MSR 39, paragraf 9]:

1) zarządzanie aktywami (zobowiązaniami) finansowymi oceniane jest na podstawie wartości godziwej,

2) instrument finansowy zawiera wbudowany instrument pochodny, który należy wyceniać w wartości godziwej,

3) takie naznaczenie eliminuje lub znacznie zmniejsza niespójność w zakresie wyceny instrumentów finansowych.

Warunek trzeci zastosowania opcji wartości godziwej wynikający z MSR 39 został przeniesiony do nowego standardu, tzn. kierownictwo jednostki może nadal wyceniać aktywa finansowe w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia, o ile można w ten sposób znacznie zredukować niedopasowanie księgowe, które wystąpiłoby, gdyby dany składnik aktywów finansowych był wyceniany po koszcie zamortyzowanym. Ujęcie aktywów finansowych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat pozostaje nadal nieodwołalne.

MSSF 9 zakazuje zmian klasyfikacji, z wyjątkiem rzadkich przypadków, gdy zmienia się model biznesowy jednostki. W takim przypadku wymagana jest perspektywna reklasyfikacja instrumentów finansowych, na które ta zmiana ma wpływ.

Kryteria klasyfikacji wynikające z MSSF 9 wskazują, że wszystkie inwestycje w instrumenty kapitałowe należy wyceniać według wartości godziwej. Kierownictwo może jednak wykazywać niezrealizowane i zrealizowane zyski i straty z tytułu wyceny do wartości godziwej inwestycyjnych instrumentów kapitałowych nieprzeznaczonych do obrotu w innych całkowitych dochodach. Taka klasyfikacja jest możliwa w momencie początkowego ujęcia dla każdego instrumentu osobno, bez możliwości późniejszej reklasyfikacji i wyceny przez rachunek zysków i strat. Dochód dywidendowy z takich inwestycji należy nadal wykazywać w rachunku zysków i strat zgodnie z MSR 18: „Przychody”.

3. Klasyfikacja i reklasyfikacja aktywów finansowych

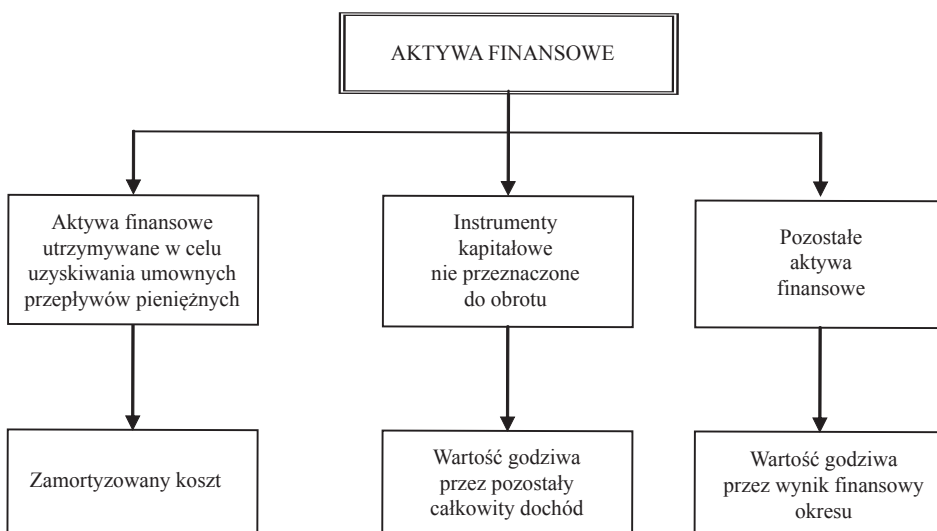
Według MSR 39 aktywa finansowe należy kwalifikować do następujących 4 kategorii [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2007 MSR 18, paragraf 30]:

- aktywa finansowe przeznaczone do obrotu,
- pożyczki udzielone i należności własne,
- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Zakwalifikowanie instrumentu do określonej kategorii jest uzależnione głównie od celu przeprowadzonej inwestycji finansowej i przeznaczenia nabytego instrumentu finansowego.

Nową klasyfikację instrumentów finansowych w myśl MSSF 9 wraz ze wskazaniem metody wyceny na dzień bilansowy prezentuje rys. 1. Jak już powiedziano wyżej i co wynika z rysunku 1, w świetle tego standardu aktywa finansowe należy zasadniczo kwalifikować do jednej z dwóch kategorii – w zależności od metody

wyceny – tj. wycenianych w wartości godziwej i według zamortyzowanego kosztu. Wyróżnioną na rysunku kategorię instrumentów kapitałowych nieprzeznaczonych do obrotu można traktować jako pewnego rodzaju podkategorię do instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej. Jednostka może bowiem naznaczyć przy początkowym ujęciu instrumenty kapitałowe nieprzeznaczone do obrotu jako wyceniane w wartości godziwej przez całkowity dochód, a nie przez zyski (straty) okresu. Oznacza to, że nie będzie już konieczne dokonywanie korekt reklasyfikacyjnych ani nie będą obowiązywać wymogi dotyczące testowania w zakresie utraty wartości.

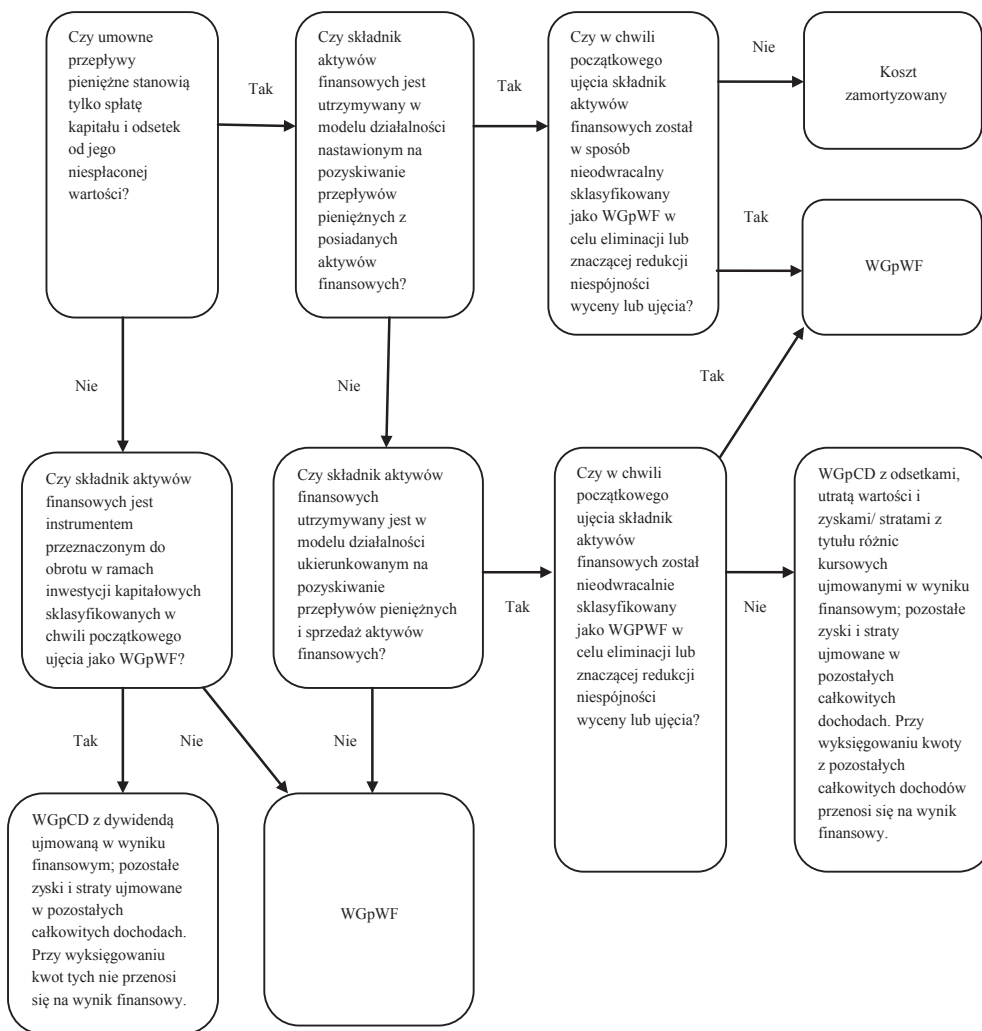
Rys. 1. Kategorie aktywów finansowych i ich wycena według MSSF 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2014, paragraf 4.1].

Na rysunku 2 z kolei przedstawiono schemat decyzyjny, umożliwiający prawidłową klasyfikację aktywów finansowych i w konsekwencji zastosowanie odpowiedniej metody wyceny.

Rysunek 2 wskazuje na konieczność wyodrębniania w praktyce gospodarczej następujących grup aktywów finansowych, różniących się zasadami wyceny [Krzyżanowska 2016, s. 4]:

- instrumenty dłużne wyceniane w skorygowanej cenie nabycia,
- instrumenty dłużne wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (skumulowane zyski/straty ujęte w innych całkowitych dochodach odnosi się na wynik finansowy w momencie wyłączenia instrumentu z ksiąg rachunkowych),

Rys. 2. Model klasyfikacji aktywów finansowych według MSSF 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Biuletyn MSSF 2014, s. 6].

- instrumenty dłużne, pochodne i kapitałowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- instrumenty kapitałowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (skumulowane zyski/straty ujęte w innych całkowitych dochodach nigdy nie są odnoszone na wynik finansowy).

Początkowa wersja MSSF 9 ograniczała możliwość reklasyfikacji aktywów finansowych tylko do instrumentów dłużnych, jeżeli było to uzasadnione zmianą dotychczasowego modelu biznesowego zarządzania takimi aktywami. Przeto dłużne

instrumenty finansowe, które zakwalifikowano do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, można było przekwalifikować do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli model biznesowy przyjęty przez jednostkę dla tych aktywów finansowych uległ zmianie tak, że poprzedni nie może być dalej stosowany. Reklasyfikacja z kategorii wycenianej według kosztu zamortyzowanego do kategorii wycenianej w wartości godziwej mogła być na przykład konieczna, jeżeli firma świadcząca usługi finansowe zdecydowała się na rezygnację z działalności w zakresie hipotek detalicznych i nie przyjmuje obecnie nowych zleceń, prowadząc aktywne działania mające na celu sprzedaż portfela kredytów hipotecznych.

Ostateczna wersja standardu rozszerza możliwość reklasyfikacji także na aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. W przypadku reklasyfikacji składnika aktywów finansowych z kategorii instrumentów wycenianych według skorygowanej ceny nabycia do kategorii wycenianej według wartości godziwej przez inne całkowite dochody ustala się jego wartość godziwą na dzień reklasyfikacji, a wszelkie różnice pomiędzy tą wartością a dotychczasową wartością bilansową ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach, bez korygowania efektywnej stopy procentowej. Natomiast w przypadku reklasyfikacji instrumentów finansowych z kategorii wycenianej w wartości godziwej przez inne całkowite dochody do kategorii wycenianej według zamortyzowanego kosztu składnik ten jest ujmowany w wartości godziwej z jednoczesnym wyksięgowaniem skumulowanych zysków/strat ujętych w pozostałych całkowitych dochodach, których kwota koryguje wartość godziwą na dzień reklasyfikacji. W rezultacie instrument wyceniany jest tak, jak gdyby był wyceniany według skorygowanej ceny nabycia od samego początku. W takim przypadku efektywna stopa procentowa również nie powinna być skorygowana. W sytuacji reklasyfikacji między kategorią aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody a kategorią wycenianą w wartości godziwej przez wynik finansowy wycenia się te aktywa nadal w wartości godziwej.

W przypadku konieczności dokonania reklasyfikacji stosuje się ją od pierwszego dnia okresu sprawozdawczego, następującego po zmianie modelu biznesowego. Standard zakłada, że reklasyfikacja będzie zjawiskiem sporadycznym, a ewentualne skutki reklasyfikacji ujmować należy prospektywnie i zabrania się przekształcania wcześniej ujętych zysków (strat) z wyceny.

4. Dłużne instrumenty finansowe

Instrumenty dłużne wycenia się w świetle MSSF 9 po koszcie zamortyzowanym lub w wartości godziwej przez zyski (straty) okresu. Klasyfikacja instrumentów jako dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności (wraz z dotyczącymi ich kontrowersyjnymi zasadami [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2007, paragraf 9]) istniejąca w ramach MSR 39 została

wyeliminowana z MSSF 9. Wycena instrumentów dłużnych po koszcie zamortyzowanym wymaga obecnie łącznego spełnienia warunków:

- testu modelu biznesowego oraz
- testu charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Instrument dłużny spełniający oba warunki kwalifikowania go do kategorii wycenianej według zamortyzowanego kosztu można także sklasyfikować jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, w chwili początkowego ujęcia, jeżeli taka kwalifikacja pozwala wyeliminować bądź znacznie zredukować niespójność księgową, która pojawiłaby się przy wycenie danego instrumentu po koszcie zamortyzowanym. Takie rozwiązanie odpowiada obecnym regulacjom MSR 39, dotyczącym opcji wartości godziwej.

Celem modelu biznesowego jednostki jest utrzymanie składnika dłużnych aktywów finansowych dla uzyskania umownych przepływów pieniężnych, zamiast sprzedaży instrumentu przed umownym terminem wymagalności, w celu realizacji zmian jego wartości godziwej¹. Warunki umowne danego składnika aktywów finansowych powinny gwarantować powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, na które składają się wyłącznie spłaty rat kapitału i odsetek od niespłaconej kwoty kapitału. Nowy standard dopuszcza jednak możliwość stosowania różnych modeli biznesowych w tej samej jednostce dla takich aktywów, które generują przepływy pieniężne w postaci spłat kapitału i odsetek. Jednostka może na przykład prowadzić bankowość detaliczną, której celem jest pozyskiwanie umownych przepływów pieniężnych z aktywów kredytowych, oraz bankowość inwestycyjną, której celem jest realizacja zmian wartości godziwej poprzez sprzedaż aktywów kredytowych przed osiągnięciem terminu wymagalności. W takim przypadku aktywa finansowe będą kwalifikować się do wyceny po koszcie zamortyzowanym w bankowości detalicznej przy założeniu, że powodują powstanie przepływów pieniężnych stanowiących spłaty rat kapitałowych i odsetek, nawet jeśli możliwość taka nie dotyczy podobnych instrumentów finansowych w bankowości inwestycyjnej.

Model biznesowy jednostki, zakładający utrzymywanie aktywów finansowych w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych, nie nakłada na jednostkę obowiązku utrzymywania wszystkich takich aktywów do terminu wymagalności. Model zarządzania aktywami w jednostce może bowiem zakładać utrzymywanie aktywów finansowych w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych, nawet jeżeli aktywa te zostaną sprzedane przed terminem wymagalności. Jeżeli dany instrument dłużny wyceniony po koszcie zamortyzowanym zostanie wyłączony z ksiąg przed terminem wymagalności, to MSR 1 „Prezentacja sprawozdania fi-

---

¹ Jeżeli sprzedaż aktywów finansowych zdarza się częściej niż rzadko, a wartość transakcji jest znacząca, konieczna jest ocena, czy i w jaki sposób sprzedaż taka jest zgodna z celem pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych. Transakcja sprzedaży aktywów finansowych może być uznana za zgodną z celem pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych, jeśli jest przeprowadzana blisko terminu zapadalności aktywów finansowych, a kwota wpływów ze sprzedaży jest zbliżona do wysokości przepływów pieniężnych pozostałych do pozyskania [MSSF 9, paragraf B4.1.3].

nansowego” wymaga oddzielnego ujawnienia wyniku ze zbycia składnika aktywów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, zaś MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie” wymaga analizy wyniku finansowego na tej transakcji oraz podania przyczyn sprzedaży.

Jeżeli chodzi o test charakterystyki przepływów pieniężnych, to zakłada on, że tylko instrumenty charakteryzujące się umownymi przepływami pieniężnymi, generowanymi z kapitału i odsetek od kapitału, kwalifikują się do wyceny po koszcie zamortyzowanym. Standard opisuje odsetki jako wynagrodzenie związane z wartością pieniądza w czasie z tytułu ryzyka kredytowego, wynikającego z niespłacenia kapitału w pewnym okresie. Wobec tego inwestycja na przykład w obligacje zamienne nie kwalifikuje się do tej kategorii ze względu na opcję zamiany, która nie reprezentuje spłat kapitału i odsetek.

5. Zakończenie

Od 1 stycznia 2018 r. MSSF 9 będzie kompleksowo regulował problematykę instrumentów finansowych. Wprowadzenie MSSF 9 może spowodować zwiększenie udziału w bilansie spółek aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej. Wydaje się jednak, że w niektórych spółkach może być przeciwnie – nastąpi zmniejszenie liczby aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej. Wpływ MSSF 9 na strukturę aktywów finansowych będzie bowiem zależeć od rodzaju posiadanych przez spółkę instrumentów finansowych, ich poprzedniej klasyfikacji oraz decyzji podjętych w związku z wprowadzeniem nowego modelu klasyfikacji.

Kwalifikacja aktywów finansowych do kategorii wycenianej w wartości godziwej przez zysk (stratę) albo przez inne całkowite dochody lub też reklasyfikacja instrumentów finansowych uprzednio sklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez zysk (stratę) powinna być przeprowadzona stosownie do faktów i okoliczności, występujących na pierwszy dzień zastosowania nowego standardu. Jeżeli dotychczas większość instrumentów finansowych zakwalifikowano do kategorii „dostępne do sprzedaży”, to były one wyceniane według wartości godziwej i w sposób szczególnie rozliczano wynik z aktualizacji ich wyceny [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2007, MSR 39, paragraf 55b]. Według nowego MSSF 9 zapewne duża część tych instrumentów będzie wyceniana według zamortyzowanego kosztu. Przykładem aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu będą obligacje rządowe czy obligacje emitowane przez przedsiębiorstwa. Z kolei według wartości godziwej przez zysk (stratę) będą na przykład wyceniane obligacje z zabezpieczeniem w formie aktywów pieniężnych, a także hybrydowe aktywa finansowe z oddzielnymi instrumentami wbudowanymi, jak na przykład obligacje zamienne na akcje.

Aktywa finansowe klasyfikowane obecnie jako utrzymywane do terminu wymagalności będą zapewne nadal wyceniane po koszcie zamortyzowanym, ponieważ

celem tych inwestycji jest pozyskiwanie umownych przepływów pieniężnych, które zwykle są ograniczone do spłaty kapitału i odsetek.

Eliminacja kategorii „aktywa finansowe dostępne do sprzedaży” oraz wymogu wyceny wszystkich inwestycji w akcje w wartości godziwej eliminuje również różnorodność stosowanych metod obliczania utraty wartości, występujących w ramach MSR 39. MSSF 9 wymaga oceny utraty wartości wyłącznie w odniesieniu do aktywów finansowych wycenianych po koszcie zamortyzowanym – według dotychczasowych zasad.

Celem prac trwających nad nowym MSSF 9 było uproszczenie i ułatwienie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych. Dzięki temu poprawie powinna ulec jakość sprawozdań finansowych, będących podstawą podejmowania decyzji przez ich użytkowników. Idea zmian zasad rachunkowości instrumentów finansowych wywodzi się z szeregu różnorodnych przyczyn, z których za najważniejszą uznać należy regularne przedstawianie Radzie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości przez organy prawodawcze i właściwe instytucje różnych państw rzeczowych argumentów, przemawiających za tym, by MSR 39 zastąpić standardem prostszym i jaśniejszym w odbiorze.

Literatura

- Biuletyn MSSF. Naprzeciw standardom, 2014, nr 5, Deloitte, s. 3-11.
- Krzyżanowska N., 2016, *Co się zmienia w standardach o instrumentach finansowych*, Rachunkowość, nr 3, s. 3-12.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2014, IFRS Foundation – SKwP, Londyn-Warszawa.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2007, t. I i II, IASB-SKwP, Londyn-Warszawa.
- Rozporządzenie MF z dnia 12.12.2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, Dz. U. nr 149, poz. 1674, ze zm.